

РЕЦЕНЗІЯ на дисертацію

Здольника Віталія Валерійовича на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми дослідження

В умовах сучасної глобалізації та стрімкого переходу до четвертої промислової революції (Industry 4.0), здатність вітчизняних промислових підприємств до інноваційного розвитку стає критичним фактором не лише конкурентоспроможності, а й національної економічної безпеки. Попри значну кількість теоретичних напрацювань, механізми стимулювання та управління інноваціями на рівні конкретних суб'єктів господарювання в Україні залишаються недостатньо адаптованими до кризових явищ та обмеженості інвестиційних ресурсів.

Робота Здольника В.В. є надзвичайно своєчасною, оскільки автор фокусується на комплексному підході до формування механізмів розвитку інноваційної діяльності. Актуальність підсилюється необхідністю: трансформації виробничих процесів у відповідність до екологічних та цифрових стандартів ЄС; пошуку нових джерел фінансування та оптимізації внутрішніх ресурсів підприємств в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення; розробки гнучких інструментів управління, які б дозволяли промисловим гігантам швидко адаптуватися до змін кон'юнктури ринку.

Автор справедливо акцентує увагу на тому, що інноваційна діяльність сьогодні — це не лише впровадження нових технологій, а й розбудова специфічних організаційно-економічних механізмів, які забезпечують безперервність цього процесу. Це підкреслює глибоке розуміння здобувачем сучасних викликів, що стоять перед економічною наукою та практикою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз представленої роботи дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та практичні рекомендації Здольника В.В. характеризуються високим ступенем обґрунтованості та логічною послідовністю. Автор демонструє системний підхід до вирішення науково-прикладного завдання — обґрунтування механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується такими аспектами.

Автор провів глибокий аналіз сучасного наукового доробку, що дозволило виявити прогалини у системному вивченні інноваційної активності (п. 1 висновків). Уточнення понятійного апарату (категорії

«інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал») створює чітку термінологічну основу для подальших розробок (п. 2).

Висновки дисертанта базуються на комплексному аналізі динаміки інноваційної активності в Україні (п. 3). Автором аргументовано доведено, що перехід від окремих заходів до цілісного інноваційного розвитку є безальтернативним шляхом подолання технологічної відсталості та сировинної спрямованості експорту.

Обґрунтованість висновків підкріплена детальним аналізом діяльності конкретного об'єкта — ПрАТ «Костопільський завод скловиробів». Використання даних за 2021–2024 рр. дозволило автору простежити трансформацію бізнес-процесів в умовах воєнного стану та успішну переорієнтацію на європейські ринки (п. 5).

Розроблена автором концепція стратегічного інноваційного розвитку та удосконалена система оцінювання на основі чотирьох інтегральних коефіцієнтів (ресурсної забезпеченості, необоротних активів, управління та інвестиційної привабливості) мають чітку математичну та логічну структуру (п. 6, 7).

Рекомендації щодо впровадження нових бізнес-моделей (стартапи, інкубатори) та деталізація напрямів НДДКР безпосередньо впливають з отриманих аналітичних результатів і спрямовані на реальне підвищення конкурентоспроможності промислового сектору (п. 8, 9).

Висновки дисертації є логічним завершенням проведеного дослідження, повністю корелюють із поставленою метою та завданнями, що підтверджує високу наукову якість і достовірність роботи Здольника В.В.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Представлена дисертаційна робота Здольника В.В. характеризується високим рівнем наукової новизни, що виражається у поглибленні теоретико-методичних положень та розробці практичного інструментарію управління інноваційним розвитком промисловості. Достовірність результатів забезпечена використанням загальноновизнаних методів наукового пізнання, коректною обробкою статистичних даних та апробацією результатів на реальному промисловому підприємстві.

Найбільш вагомими результатами, що визначають наукову новизну роботи, є наступні.

Вперше розроблена цілісна концепція стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства. Її принциповою відмінністю є фокус на довгостроковому підтриманні інноваційної активності через інтеграцію інноваційної стратегії в загальний бізнес-план. Автор аргументовано доводить необхідність постійного інжинірингу процесів та всеохоплюючого моніторингу як передумови виживання підприємства в умовах ризиків (п. 6 висновків).

Запропонована система, що базується на розрахунку інтегрального показника через чотири специфічні коефіцієнти (ресурсний, активний, управлінський та інвестиційний), дозволяє отримати об'єктивну кількісну оцінку стану підприємства. Визначення рівня як середньоарифметичного цих коефіцієнтів спрощує процес прийняття управлінських рішень (п. 7 висновків).

Автор деталізував шлях інновації від перегляду корпоративної стратегії до фінальної комерціалізації, виокремивши критично важливі етапи тестування та підготовки каналів постачання, що часто ігноруються в традиційних моделях.

Уточнення сутності термінів «інновація», «інноваційна діяльність» та «інноваційний потенціал» через призму їх комерційної реалізованості та якісних трансформацій дозволяє чітко розмежувати результативну діяльність від формального впровадження новацій.

Авторське бачення пріоритетності інновацій над консерватизмом та унікальності структури під кожен продукт відображає сучасні тренди гнучкого управління (Agile-підхід в промисловості).

Достовірність результатів дослідження підтверджується збігом теоретичних прогнозів автора з фактичними показниками ПрАТ «Костопільський завод скловиробів». Використання багатфакторного аналізу та логічна узгодженість між уточненими дефініціями та розробленими механізмами свідчать про глибоке наукове опрацювання теми.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та практичне значення

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича є цілісним, самостійним та завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому науково-методичному рівні. Робота вирізняється ґрунтовністю теоретичних узагальнень та логічною послідовністю розв'язання актуальних наукових проблем розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується масштабістю впровадження авторських розробок у реальний сектор економіки: у діяльність ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» впроваджено рекомендації щодо інтеграції інноваційної стратегії у систему корпоративного управління (довідка № 834-5 від 07.08.2025 р.); у ТОВ «ТМС Груп» реалізовано концепцію стратегічного інноваційного розвитку, що дозволило оптимізувати структуру управління (довідка № 104/005-20 від 15.06.2025 р.). Результати дослідження у ТОВ «Дружківський вогнетривкий завод» сприяли суттєвому підвищенню ефективності інноваційних процесів та зміцненню ринкових позицій підприємства (довідка № 06/07-130 від 06.07.2025 р.). Науково-методичні напрацювання використовуються в освітньому процесі та НДР кафедри управління бізнесом Міжрегіональної академії управління персоналом (довідка № 62423 від 02.09.2025 р.).

Дисертація є самостійною працею. Усі наукові положення, включаючи концепцію стратегічного розвитку та комплексну систему оцінювання інноваційної діяльності (на основі чотирьох авторських коефіцієнтів), отримані здобувачем особисто.

Основні результати пройшли належну апробацію на трьох міжнародних науково-практичних конференціях у м. Києві (протягом січня–травня 2025 року). За темою дисертації опубліковано 7 наукових праць (загальним обсягом 2,38 друк. арк.), серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у виданні країни ЄС; 3 публікації у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг. Робота має класичну структуру (вступ, 3 розділи, висновки), викладена на 198 сторінках. Високий рівень візуалізації даних (23 таблиці та 18 рисунків) сприяє кращому сприйняттю основних положень. Список використаних джерел (112 найменувань) свідчить про глибоке опрацювання автором фахової літератури.

Загальна кількість публікацій, рівень апробації та наявність актів впровадження підтверджують наукову значущість та повну завершеність роботи Здольника В.В.

Значення дослідження для науки і практики та напрями його використання.

Результати дисертаційного дослідження Здольника Віталія Валерійовича мають вагомe теоретико-методологічне та практичне значення для розвитку сучасної економічної науки, зокрема в частині розбудови дієвих механізмів управління інноваційним розвитком промислового сектору в умовах глобальних трансформацій.

Уточнення сутності понять «інновація», «інноваційна діяльність» та «інноваційний потенціал» з акцентом на їх комерційну реалізованість та якісні трансформації дозволяє розширити наукові уявлення про природу інноваційних процесів як ключового фактора виживання підприємств.

Розроблення удосконаленої комплексної системи оцінювання на основі інтегрального показника (через чотири специфічні коефіцієнти: ресурсний, активний, управлінський та інвестиційний) забезпечує науку точним інструментарієм для об'єктивного вимірювання ефективності інноваційних зусиль промислових систем.

Сформована автором концепція стратегічного інноваційного розвитку, що передбачає безперервний інжиніринг процесів та інтеграцію інновацій у всі рівні корпоративного планування, закладає теоретичний фундамент для переходу промисловості від точкових покращень до системної модернізації.

Розроблений організаційно-економічний механізм та науково-практичні рекомендації можуть бути безпосередньо використані менеджментом промислових підприємств для: проведення комплексного моніторингу інноваційної активності та виявлення «вузьких місць» у використанні технічного капіталу; побудови адаптивних структур управління, які

дозволяють оперативно впроваджувати нові технологічні рішення (НДДКР) та виводити їх на європейські ринки; розробки власних інноваційних стратегій, що базуються на амбітному цілепокладанні та використанні сучасних бізнес-моделей (інкубатори, стартап-лабораторії).

Висновки щодо подолання сировинної спрямованості виробництва та підвищення технологічності (зменшення викидів CO₂, енергоефективність) мають важливе значення для органів державної влади при розробці програм післявоєнного відновлення та інноваційної трансформації економіки України.

Таким чином, дослідження надає як концептуальну основу для наукового осмислення механізмів розвитку, так і прикладний інструментарій для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств у довгостроковій перспективі.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Здольника В.В., її високий науковий рівень та практичну спрямованість, вважаємо за необхідне висловити низку дискусійних положень та зауважень:

1. Автор пропонує розраховувати рівень ефективності інноваційної діяльності як середньоарифметичне значення чотирьох розроблених коефіцієнтів (п. 7 висновків). Проте дискусійним залишається питання рівнозначності цих показників. Наприклад, чи може високий коефіцієнт ресурсної забезпеченості нівелювати низьку ефективність управління? Вбачається, що використання вагових коефіцієнтів для кожного з параметрів (залежно від стратегічних цілей підприємства) могло б забезпечити більш гнучку та точну інтерпретацію інтегрального показника.

2. У роботі справедливо наголошується на важливості інновацій для «виживання» підприємств у сучасних умовах та наведено приклад успішної переорієнтації ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» на ринки ЄС. Водночас у структурі запропонованої концепції стратегічного розвитку (п. 6 висновків) недостатньо деталізовано специфічні інструменти управління ризиками, що пов'язані саме з енергетичною нестабільністю та логістичними розривами, які є критичними для енергоємного склоробного виробництва. Більш чітка інтеграція блоку «ризик-менеджменту» безпосередньо в алгоритм інноваційної діяльності посилює б стійкість запропонованого механізму.

3. Автор зосереджує увагу переважно на внутрішніх механізмах та інструментах інноваційного розвитку підприємства. Проте в умовах євроінтеграції України не менш важливими є зовнішні інституційні чинники: доступ до європейських грантових програм (Horizon Europe тощо) та відповідність стандартам ESG. Хоча в роботі згадується про екологічність та технологічність (п. 3 висновків), ці аспекти не були повною мірою інтегровані у перелік функцій управління інноваційною діяльністю як окремих вектор взаємодії з міжнародними інституціями.

4. У дисертації приділено увагу управлінню персоналом у сфері НДДКР, проте поза межами детального розгляду залишилася проблема «відтоку мізків» та дефіциту висококваліфікованих інженерних кадрів, що є гострою проблемою для промисловості України. Дискусійним є те, наскільки запропоновані механізми стимулювання зможуть забезпечити реалізацію амбітних інноваційних стратегій за умови існуючого кадрового голоду в індустріальному секторі.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» є успішним і цілісним науковим дослідженням, результати якого мають як значний теоретичний, так і вагомий прикладний характер.

На підставі високого рівня актуальності, обґрунтованості наукових положень, достовірності та практичної цінності одержаних результатів, дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» повністю відповідає вимогам чинного законодавства, включаючи: Порядок підготовки здобувачів вищої освіти, затверджений постановою КМУ № 261 від 23.03.2016 р. (із змінами); Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами); Порядок присудження ступеня доктора філософії, затверджений постановою КМУ № 44 від 12.01.2022 р. (із змінами).

Враховуючи вищевикладене, дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» відповідає встановленим вимогам, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Декан Навчально-наукового
інституту управління, економіки та бізнесу
ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління
персоналом»,
к.е.н., доцент

Ю.В. Мазур